

ZADRUGA.

Glasilo »Zadružne Zveze v Celju«.

Glavna posojilnica v Ljubljani in štajerski denarni zavodi.

Nasproti lahkomišelnim poročilom, da bi utegnili pri Glavni posojilnici v Ljubljani, ki je v konkurzu, zlasti večji vlagatelji kaj izgubiti, moramo na podlagi natančnega poznanja položaja z vso odločnostjo zavriniti taka domnevanja. Ker ima Glavna posojilnica pri najneugodnejšem računu 4.000.000 K dolga in 3.000.000 K premoženja, tako, da bi manjkalo 1 milijon kron, je že iz tega razvidno, da je v premoženju Glavne posojilnice same za vsakega upnika obseženo pokritje njegove tirjatve vsaj do 75%. Člani Glavne posojilnice, to je zadružniki, so pa dolžni pokriti ves primanjkljaj upnikov. Že davno se je pokrilo na ta način s prostovoljnimi obveznimi izjavami zadružnikov pol milijona kron morebitne izgube. Ker pa jamčijo zadružniki Glavne posojilnice s celim svojim premoženjem za izgubo, in imajo isti najmanj 5.000.000 K premoženja, je samo ob sebi razumljivo, da bodo izgubo lahko pokrili. Če nočejo zboljšati, se morejo k temu prisiliti sodnijskim potom. Toda tudi tega po našem mnenju ne bode treba, kajti popolnoma dobro smo poučeni, da se bodo našla pota, da se bode v kratkem času konkurz Glavne posojilnice končal, in da ne bode konkurzno postopanje izpeljano do konca. Našla se bodo sredstva, da se zahtevam upnikov, to je vlagateljev v polnem obsegu ugotovi. Če bi hoteli štajerski denarni zavodi kaj izgubiti, bi se to moglo zgoditi le iz proste volje. Slutimo, da se špekulira na popustljivost načelstev štajerskih denarnih zavodov, ako se zoper nje hujša z govorico, da bodo prostovoljno kaj od svojih vlog odstopili. Denarni zavodi pa imajo svoje vloge ravno tako od malih vlagateljev in nobeno načelstvo kakega denarnega zavoda ni upravičeno, svoje vlagatelje s tem oškodovati, da bi Glavni posojilnici kaj prostovoljno podarilo. Za tako darilo bi bilo

načelstvo vsakega denarnega zavoda s celim svojim premoženjem odgovorno in mislimo, da pač nikdo take odgovornosti brez potrebe ne bo prevzemal. Na to se more temmanj misliti, ker se hoče očitno prizadete denarne zavode begati in jih z nekakimi strašili pripraviti do tega, da kaj popustijo. Najboljši dokaz, da se pri Glavni posojilnici ne bo nič izgubilo, je pač dejstvo, da Kreditna banka v Ljubljani realizira hranilne knjižice Glavne posojilnice in da se za realiziranje takih knjižic poteguje celo Mestna hranilnica v Ljubljani, ki je kot vsaka hranilnica pod strogim državnim nadzorstvom in ne sme nikomur nič podarjati. Pod podobnim nadzorstvom in v podobni odgovornosti se pa nahajajo tudi štajerski denarni zavodi, ki imajo hranilne vloge pri Glavni posojilnici in je samo ob sebi razumljivo, da ne smejo biti manj previdni pri razpolaganju čez premoženje svojih vlagateljev, kakor ljubljanski zavodi. Pot za mirno ureditev poloma Glavne posojilnice se je že našla in je le vprašanje časa in sicer vprašanje malo mesecev, da se stvar mirno poravnava. Ker se pa to mirno uravnanje lahko izvrši brez zgube za vlagatelje, in sicer tudi za velike vlagatelje, to je denarne zavode, zato slednji morajo privoliti v uravno zadeve le na podlagi popolnega izplačila njihovih vlog.

Dvajsetletnica Posojilnice v Gornjemgradu.

Dne 11. sušca se je vršil 20. redni občni zbor »Posojilnice v Gornjemgradu« ob 2. uri popoldne po običajnem dnevnem redu. Ob 5. uri popoldne pa je posojilnica obhajala svojo 20 letnico v gostilni gospe Marije Mikuš v Gornjemgradu, kamor je povabilo načelstvo ustanovne zadružnike ter zastopnike raznih uradov, s katerimi ima posojilnica pri svojem uradovanju stik. V tem smislu je pozdravil načelnik g. Jože Krajnc navzoče prav prisrčno ter dal besedo namestniku in tajniku g. Francu Kocbeku, ki je podal sledeče poročilo:

Velepoštovani navzoči!

Čast mi je, da kratko poročam o 20 letnem delovanju posojilnice. Ne bom Vas mučil s številkami, ker bode poročilo izišlo tiskano z računskim sklepom. Dotakniti se hočem le nekaj stvari, ki so bile za posojilnico kakor za javnost sploh posebnega pomena.

Najprej nas zanima njena ustanovitev. Pred 20 leti je poslovala v našem okraju edina posojilnica v Mozirju, ki si je nadela

ime po vsej pravici »Gornjesavinjska posojilnica«. V letu 1890 je bilo na slovenskem Štajerskem le 14 posojilnic in sicer v Brežicah, Celju, Konjicah, Ljutomeru, Makolah, Mariboru, Mozirju, Ormožu, Ptuj, Slatini, Šoštanju, Št. Lenartu, Vitanju in Žalcu. Isto leto se je ustanovila tudi na Vranskem. Pozneje je narastlo število posojilnic, kakor gobe po dežju.

V Gornjemgradu so že večkrat hoteli poprej ustanoviti posojilnico, ali se jim je vselej odgovarjalo od nekaterih veljakov, ki so imeli sami svoje posojilnice. L. 1890. pa se je začelo resno delati na ustanovitev posojilnice. Vse predpriprave je vodil takratni župan g. Jože Krajnc. Dne 2. decembra 1890 je bil v gostilni g. Jože Mikuša ustanovni shod, na katerem je bilo sprejetih 18 združnikov iz trga (drugi se takrat niso sprejemali). Še isti mesec je bilo ustanovnikov 35, ki so vplačali 324 ustanovnih deležev á 20 K, skupaj 6480 K. S tem je dobila posojilnica trdni temelj. Na to je bilo treba izposlovati vpis pravil in načelstva (4 odbornikov) v združni register, oskrbeti združne knjige in knjižice, blagajno itd. Dne 12. februarja 1891 je bil prvi uradni dan v občinski pisarni na stanovanju g. Jože Krajnc. Pri ustanovitvi in še dolgo vrsto let nas je prav požrtvovalno podpiral g. Franc Lončar, bivši tajnik celjske posojilnice. Dajal nam je vedno dobre svete, preskrboval izposojila in kredit, pregledoval prva leta računske sklepe. Torej hvala mu srčna še enkrat za to uslugo! Že prvo leto je imela posojilnica 254.170'96 K prometa, 27.129'96 K hranilnih vlog in 28.989'28 K posojil ter 9500 K deležev. Denarni promet se je zaporedoma sukal vsako leto od 500.000 K do 1¼ milijona. Večinoma je bila posojilnica v prijetnem položaju, da je delovala z lastnim denarjem, to je, da je imela toliko hranilnih vlog, kolikor je dovolila posojil. Da pa dobi posojilnica dovolj denarja, mora imeti pri ljudstvu zaupanje, pri denarnih zavodih pa kredit. Oboje je imela in še ima danes naša posojilnica. Z vestnim in nepristranskim uradovanjem, s posredovanjem pri tožbah s tujimi menicami, s postrežljivostjo odbornikov ob vsaki priliki se je pridobilo zaupanje ljudstva. Tožb je bilo malo in tudi pri izterjanju zaostalih obresti se je postopalo milo.

Kakor navadno — pridejo po dobrih letih tudi suha leta. Takšni leti sta bili 1897 in 1898, ko je v naši blagajni včasih vladala strašna suša. Socijalni demokrati so takrat hujskali ljudstvo, da bodo vsi denarni zavodi propadli; zato so vložniki zelo vzdigovali svoj denar. V teh bridkih časih nam je poleg celjske posojilnice pomagala »Živnostenska banka« v Pragi. Ta de-

narna kriza se je pri nas vlekla do l. 1901, katero leto smo lahko vsa izposojila v znesku 40.000 K vrnil. V trgovski zvezi smo bili v teku 20 let s posojilnicami v Celju, Žalcu, Vranskem, Mozirju, Gotovljah, Rečici in v Bovcu. Imeli smo tudi pri ponesrečeni Glavni posojilnici v Ljubljani glavni delež za 1000 K, a smo ga še o pravem času vzdignili, sicer bi nas zdaj lahko zadela prav osodolna katastrofa. Tudi l. 1905 je bilo za nas bolj kritično in smo si morali izposoditi 35 000 K, katere pa smo že prihodnje leto vrnil.

Omeniti še moram, da so se kmalu začele ustanavljati še druge posojilnice in sicer l. 1894 na Ljubnem in l. 1899 na Rečici, največ iz krajevnih ozirrov. L. 1903. so se pravila predelala in se je določilo, da se sprejmejo za ustanovnike tudi zunaj trga živeče osebe ter se vedno volita dva odbornika in dva uda nadzorništva izven trga. Tako je iz prejšnje trške posojilnice nastal velik skupni denarni zavod za vso Zadrebško dolino, ki lažje uspešneje deluje. Burno leto pa je bilo za nas l. 1908, ko se je ustanovila »Kmetška hranilnica in posojilnica« v Gornjemgradu, ki je nastanjena v farovžu. Ne maram govoriti o tem, kako so nekateri duhovniki in drugi iskali po hišah hranilnih knjižic naše posojilnice, kako se je kmečko ljudstvo hujskalo zoper takoiimenovano »liberalno« posojilnico, koliko napadov je mrgolelo v »Slov. Gospodarju« in »Straži«. Ne, o tem ne govorim, ker je bilo vse to samo strankarsko početje. **Povdarjati pa moram, da se naša posojilnica ni nikdar pečala s politiko. Posojila je dajala vsakemu, ne glede na njegovo politično mnenje, samo da so bila varna. Tudi ob času volitev ni nikoli pritiskala na katerega koli volilca.**

Velikanskega pomena za trg in bližnjo okolico pa je bila zgradba posojilniške hiše. Zakaj? V Gornjemgradu je bilo že nekaj let sem veliko pomanjkanje primernih stanovanj. Ako bi posojilnica ne postavila hiše, bi štiri stranke ne imele stanu primernih stanovanj in razni uradi ne dobrih pisarn. V tem slučaju bi se zlasti gg. uradniki lahko pritožili, kar bi utegnilo povzročiti premestitev c. kr. uradov iz trga kam drugam. Ako pa ostanejo c. kr. uradi v Gornjemgradu, ne koristi to samo tržanom, ampak tudi okoličanom, ki opravijo sedaj svoja opravila pri uradih brez stroškov ali vsaj z zelo malimi. Tudi o vrednosti hiše so nekateri slabo poučeni. Čeprav posojilnica od vrednosti vsako leto od 2 — 4% odpiše, je vendar hiša zdaj mnogo več vredna. Ako bi se hiša morala zidati pri sedanji draginji gradiva in večji mezdi delavcev, b. pač najmanj 30.000 K več stala.

Govornik še omenja napade raznih listov proti posojilnici, ker je članica »Zadružne Zveze« v Celju, ter s številkami dokaže varnost hranilnih vlog sledeče: L. 1910 je imela posojilnica hranilnih vlog **757.358'07 K.** Proti temu je varstvo: rezervni zaklad v znesku 39.485'39 K, deleži 19.938'— K, posojila 688.842'83 K in vrednost hiš 80.826'79 K, torej skupaj **829.093'01 K.** Vrh tega pa še jamčijo zadružniki z vsem svojim premoženjem in pri posojilih, ki niso vknjižena, poroki ali zastave. Iz tega se jasno vidi, da je jamstva dovolj. Posojilnica ima v l. 1911 že naloženega denarja okoli 270.000 K. Za njen obstoj se torej ni več bati, in naj se še toliko hujska proti njej! Vzdržala se je v hudih časih, okrepila se je vsestransko. Zato jej želim ob 20 letnici: Razvijaj se še v bodoče v prid Gornjegograda in vse Zadrecke doline!

Potem je govoril g. dr. E. Kalan kot odposlanec »Zadružne Zveze«, čestital posojilnici k 20 letnici in 3 jubilejantom, ki so ves čas delovali pri posojilnici, namreč g. Jože Krajnc kot načelnik, g. Fr. Šarb kot odbornik in g. Fr. Kocbek kot tajnik. Govorili so še: g. dr. M. Konečnik, g. c. kr. notar A. Drukar, g. c. kr. upravitelj Fr. Krajnc, g. Fr. Flux, vodja pisarne c. kr. okr. sodišča, g. Franc Šarb in drugi. Posebna ovacija se je napravila navzočemu starosti tržanov g. Janezu Mächtigt, ki je bil tudi ustanovnik in več let odbornik.

Vsi važnejši podatki se nahajajo že v poročilu dvajsetletnega tajnika g. nadučitelja Kocbeka. Pripomnil bi le še, da se je v 20 letih vložilo v gornjegrajsko posojilnico od 2376 vlagateljev 3.643.201'68 K. Povprečna vloga znaša potemtakem okroglo 1533 K. Posodilo pa se je v tej dobi 1813 prosilcem 2.501.042'23 K, povprečno posojilo znaša okroglo 1379 K. Že samo teh par številke pove poznavalcu razmer, koliko koristnega je zavod izvršil tekom 20 let svojega obstanka.

Končno bo treba pibiti tudi to-le: Malo je posojilnic na Slovenskem, proti katerim bi se bilo hujskalo s toliko strastjo, s toliko sovražnostjo, kakor proti Posojilnici v Gornjemgradu. Več let je trajala ta gonja. A kakšen uspeh je imela? **Tak uspeh, da je Posojilnica v Gornjemgradu danes nepremagljiva.** V tem boju je ljudstvo spoznalo, da je zavod na trdni podlagi, da je vodstvo pošteno in zanesljivo, da so torej dani vsi pogoji za zdrav razvoj. Zaupanje ljudstva je v dobi hujskanja le še raslo, hujskači na gospodarskem polju pa se naj uče iz tega, da s hujskanjem ni mogoče uničiti gospodarskih naprav. Gospodarski zavodi se morejo uničiti le sami, z lastnim slabim

gospodarstvom. Vsak zdrav zavod prenese tudi najstrastnejše hujskanje. In Posojilnica v Gornjemgradu je je prenesla, ker je zdrava in dobra! Zasluga za to gre njenemu vodstvu!

Miloš Stibler.

Kako si naj pomagamo?

Naša zemlja ne da posestniku gotove mesečne plače, kakor jo imajo n. pr. uradniki in drugi uslužbenci. Dohodek je odvisen seveda v prvi vrsti od letine, v ravno toliki ali celo še veliko večji meri pa tudi od sposobnosti gospodarja. Imamo vse polno izgledov, da od dveh sosedov v enakem položaju eden gmotno dobro napreduje, med tem ko drugi nazaduje.

Vsak človek ima različne lastnosti. Dobro mu prinesejo srečo, slabe ga vedejo in pahnejo v bedo in nesrečo. Kar se tiče nas kmetov, bi bilo potrebno v sedanjih slabih časih, da bi imeli veliko dobrin in jako malo slabih lastnosti, navad in potrebščin.

Pred vsem bi moral vsak kmet imeti veselje in razum do svojega poklica, stanu in gospodarskega napredka. Moral bi imeti trdno voljo, se predvsem povzpeti do popolne neodvisnosti — samostojnosti — to je do blagostanja.

Delavnost, zmernost, štedljivost, ukaželjnost, red, vestno izogibanje se vseh praznih in nepotrebnih potov n. p. po sodnijan, sejmihi in drugod, prinese srečo in blagostanje družini celo v slabih letinah. Kjer tega ni, tam gospodarstvo tudi v najboljših letinah nazaduje.

Vsak, kdor čez leto več izda kakor zasluži ali v gospodarstvu pridobi, nazaduje gmotno. Da se ta primanjkljaj pokrije, posnema večina kmetov kratkomalo našo državno upravo — to je delajo in delajo leto za letom nove dolgove. Kam to sčasoma privede, si je že marsikteri izkusil. Kmet, ki tako dela, pokaže s tem, da je svoj poklic zgrešil, da je nezmožen. Ta recept torej ne velja za kmeta, kakor sploh za nikogar. Vsakoletnega primanjkljaja torej ne smemo pokriti z novimi dolgovi, ampak s tem, da zmanjšamo izdatke ali povzdignemo dohodke, ali še boljše oboje.

Kaj pa stane kmeta takole največ čez leto in dan? Gotovo delo. In to tudi tistega, kateri sam s svojimi domačini vsa dela opravi. Če ne bi delal doma, delal bi drugje in toliko in toliko zaslužil. Kakor hitro je kmet trdno prepričan, da ga delo največ stane, moral bi začeti razmišljati. Kako bi le uredil, da bi mi delo več neslo. Vsako družinče, vsak delavec stremi za tem, da bi s svojim delom, z manj-

šim trdom vedno več zaslužil. Kmetu pa njegovo delo, oziroma obdelovanje zemlje čimdalje tem manj dobička nese, in zato nam gre slabo ali vsaj prav trda.

Zakaj nam pa naše delo vedno manj nese? Zato, ker obdelujemo veliko njiv, ktere so tako slabe, tako revne na redilnih snoveh, da nam niti našega truda, našega dela ne poplačajo. Da bi nam dale še dobiček, plačale davek in obresti, kolikor na te njive odpade, o tem še govora ni.

Zakaj so pa nekatere njive takó slabe? Zemljo, ktero mi danes obdelujemo, so naši predniki že sto in sto let pred nami obdelovali. Vedno več so z njiv pridelkov pridobivali, kar so potem z gnojenj nazaj dali. Večina kmetov še danes dela ravno tako. Rastline ne morejo zrasti iz nič, ampak potrebujejo redilnih snovi — živeža v zemlji. Ker so pa rastline leto za letom več živeža porabile — kakor ga je kmet v podobi gnoja njivi nazaj dal, je čisto naravno, da ga danes že marsikje primanjkuje. Na njivah, travnikih, z eno besedo povsod, kjer naši pridelki slabo rastejo in uspevajo, na tistih njivah je lakota, pomanjkanje doma. Rastline morajo stradati, zato ne morejo rasti in se dobro razviti.

Pridelovanje žita in drugih poljskih pridelkov se dandanes splača le na dobro pognojjenih njivah. Treba torej pred vsem njive zboljšati in jih preskrbeti s potrebno množino redilnih snovi. Kako se pa to doseže z najmanjšimi stroški? Ali naj kmet kupuje v obilni množini umetni gnoj? Umetni gnoj je gotovo nekaj prav dobrega, samo drag je. Ako bi kmet denar za umetni gnoj na posodo vzel, ali dobi v jesen tisti denar nazaj z obrestmi in dobičkom vred od večje množine pridelka? To je odvisno od tega, kako se računa. N. pr. kmet kupi 500 kg Tomaževe žlindre za 35 K in 125 kg kalijeve soli za 15 K, skupaj za 50 kron. S tem pognoji 1 ha velik travnik. Zraste mu, ker je pognožil, 20 stotov več sena in otave. Računajmo krmo po tržni ceni, recimo 5 kron za stot, je vredno 100 kron. Torej je 50 kron dobička. Če se tako računa, je uspeh prav lep.

Škoda je samo, da ta račun obstoji le na papirju in v domišljiji in ne odgovarja resnici. Le malokteri krmo v istini prodaja, ampak jo pokrmi recimo volem. Zato se moramo vprašati in izračunati, po čem voli plačajo en metercent krme. Napravimo majhen vzgled:

Povprečno se priredi pri enem paru volov v enem letu 200 kron. En par volov, težkih deset metercentov, potrebuje na dan 30 kg krme ali na leto okroglo 110 metercentov. Voli nam plačajo torej za 110 q krme 200 kron ali za 1 q = eno krono 80 v. Za 20 q znese to 36 kron. Če tako računamo, kar je edino pravilno, naj-

demo, da kmet nima 50 K dobička, ampak v gotovini še 14 kron izgube.

S tem bodi samo dokazano, da so tovarnarji v svoji stroki veliko bolj prebrisani, kakor mi v naši. Cene so tako visoko nastavljene, da največ dobička ostane tovarnam.

Vzlic temu se umetno gnojenje vseeno prav toplo priporoča v gotovih razmerah. N. pr.: Travnike, ktere gnojimo z gnojnico, potrosimo v jeseni s Tomaževo žlindro ali spomladi s superfosfatom 3 q na oral. Vsaka rastlina potrebuje pred vsem 3 snovi za življenje: dušec, kalij in fosforovo kislino. Prvi dve ima gnojnica v sebi, tretjo damo z umetnim gnojem. Nadalje se umetni gnoj imenitno splača na deteljah. Pognojimo vse detelje v jeseni s Tomaževo žlindro in kalijevo soljo ali spomladi s superfosfatom. Detelja ima to čudno lastnost, da vzame dušec, najbolj dragoceno snov, iz zraka. Ostali dve dodamo z umetnim gnojem.

Predvsem pa ne tratimo, zametujmo, ne ravnajmo tako potratno z gnojem, ktereга doma pridelamo. Stotisoče kron kmetijskega premoženja se vsako leto zgubi z napačnim, neskrbnim ravnanjem z gnojem.

Veliko kmetov navozi že 4—12 tednov pred setvo gnoj na njivo na male kupčke. Kako veliko škodo si s tem napravijo, naj nam služi za vzgled sledeče: Kmet navozi 30 vozov gnoja á 10 q na male kupčke na njivo, namesto da bi ga zvozil samo na en veliki kup in ga z zemljo pokril. S tem si prihrani: da ni treba kupa urediti in z zemljo pokriti, 2 K, da ni treba spomladi razvoziti, prihrani en par uprežne živine: 10 K in 2 težaka 4 K, skupaj 16 kron. Koliko je pa škode? Sonce in veter sta kupčke tako presušila, da se je skoraj ves dušec, ta za rastline neobhodno potrebna in v umetnem gnoju najbolj draga snov, zgubil v zrak. Škode je najmanj 200 kron. Dež in sneg sta kupčke tako izprala, da je pod kupom preveč gnojeno, po drugod premalo in se samo suha stelja podorje. Škode, malo računano, je 100 kron, skupaj 300 K. Z drugimi besedami: Ker se je gnoj po zimi, ko je čas, takoj na kupčke razvozil, namesto na eden veliki kup, ima kmet potem spomladi 16 kron manj stroškov pri delu. Pridelal je pa zato na tisti njivi že v tem letu za 300 kron vrednosti manj blaga. Slabe posledice se še pa poznajo naprej v drugem in tretjem letu, ko ne gnojimo. Kdor tako dela, ravna potratno z doma pridelanim gnojem.

Ne zametujmo doma pridelanega gnojila, namreč gnojnice. Gnojnica od enega goveda je vredna na leto 30—40 kron. Za koliko:

kron vrednosti se te izgubi, za toliko se manj pridela, ali pa mora kmet v žep seči in tisti denar za umetni gnoj dati.

Časi so veliko preslabi, da bi smeli nekaznovano z doma pridelanim gnojem tako neskrbno in potratno ravnati.

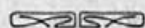
Na eni njivi zraste 10 q pšenice. Na drugi ravno zraven in ravno tako veliki zraste 20 q. Na prvi njivi je pridelek vreden 200 K, na drugi 400 K. In delo stane enako veliko na eni kot drugi. Davek in obresti se morajo enako plačati od ene kot od druge. Zakaj pa zraste na prvi njivi samo 10 q? Zato, ker njivi primanjkuje živeža, rastline morajo stradati, in zato se ne morejo dobro razviti. In tako je pri vsakem drugem blagu, na travniku in povsod.

Umetni gnoj sam brez domačega gnoja oziroma gnojnice in brez bolj skrbnega obdelovanja se nam nikakor ne splača. Kar pomeni dobro seno za vzrejo naše živine, to pomeni dober gnoj za rast naših rastlin.

Če vzamemo trajno z njive več kakor nazaj damo, postane njiva čemdalje bolj nerodovitna in nam od leta do leta slabše plačuje naš trud, naše delo. Če ji damo, kolikor odvzamemo, jo obdržimo zmiraj enako. Če pa ji damo več, tedaj jo zboljšamo, povečamo množino pridelkov, in naše delo nam več nese.

Napredek v kmetijstvu ne obstoji ravno v nakupu umetnih gnojil, ampak v prvi vrsti v tem, da zboljšamo naše hleve in gnojišča in se poprimemo pravilnega ravnanja z gnojem tako, da se bode ves doma pridelani gnoj rastlinam v prid porabil.

Goričan.

Kmetovalci, živinorejci!

Kužna bolezen na gobcu in parkljih je provzročila v mnogih krajih države veterinarne odredbe, ki so promet z živino občutljivo omejile in se je vsled teh odredb prepovedalo tudi mnogo sejmov. Te okoliščine so lastnikom živine otežkočile prodajo in jo ponekod celo popolnoma onemogočile. Posebno težko je dobiti stojno živino (živino za pitanje in krave molznice) tako, da se je bati, da mnogi posestniki, ki rabijo tako živino, je ne bodo mogli dobiti pravočasno zadostno število. Zato je potrebno, da se vsem prizadetim krogom razglasi in naznani, kdo in koliko ima take stojne živine na prodaj, in kdo in koliko jo namerava kupiti. Centrala za prodajo živine, ki je poklicana čuvati koristi kmetijstva, je prevzela nalogo potom razglasevanja ponudb in povpraševanj nakup stojne živine kolikor mogoče pospeševati. Zaradi tega se vabijo vsi kmetovalci in živi-

norejci, ki nameravajo tako živino bodisi kupiti, bodisi prodati, da naznanijo v pismu ali po dopisnici **Centrali za vnovčevanje živine, Dunaj (Zentrale für Viehverwertung, Wien VIII., Lammgasse 4)** sledeče: 1. Ime in natančni naslov. 2. Če želijo živino kupiti ali prodati. 3. Število živine, ki je na prodaj, oz. ki jo nameravajo kupiti. 4. Starost in pasmo živine. — Prijave pošljejo lahko posamezni posestniki vsak zase, ali pa jih vpošljejo kmetijska društva, živinorejske zadruge ali združne zveze za vse svoje člane skupno. Take prijave se bodo zbirale, sestavljale in kolikor mogoče hitro razglaševale. V prvi vrsti se bodo vršile te objave v **posebnih lastnih zaznamkih**, ki se bodo razposlali vsem kmetijskim deželnim, okrajnim in krajevnim društvom in zadrugam, kakor tudi vsem ces. kr. okrajnim glavarstvom, **kjer bodo razpoložene vsem interesentom na vpogled**. Pri okrajnih glavarstvih bodo dobili te zaznamke zlasti veterinarne organi. Po možnosti pa se bodo razglaševali ti zaznamki tudi v kmetijskih strokovnih listih in pa v drugih časopisih, ki so med kmečkim ljudstvom bolj razširjeni. Na zahtevo lahko prejme vsak interesent tak zaznamek tudi naravnost. **Kmetovalci so naprošeni, da vpošljejo prav mnogo prijav!** Ako se oglasi v kakem kraju primerno število kmetovalcev, ki imajo živino na prodaj, bi se lahko oziraje se na veterinarne odnose, poskrbelo za to, da se prižene skupaj v svrhu prodaje naenkrat vsa živina iz dotičnega okoliša. Odpošiljatev živine je seveda odvisna od krajevnih veterinarskih odnosov in je podvržena odločbam deželnih oblasti. Za pojasnila in posredovanje v teh zadevah naj se obračajo kupci in prodajalci naravnost na »**Centralo za vnovčevanje živine na Dunaju, (Zentrale für Viehverwertung, Wien VIII., Lammgasse 4.)**

Previdnost pri nakupu umetnih gnojil!

Že več ko enkrat so se prijavi zdej tu, zdej tam tuji in neznani prodajalci umetnih gnojil; dvakrat pa gotovo ni bilo nobenega v isto okolico. In zakaj — ? Slabo vest imajo ti ljudje — ravno tako slabo, kakor je njihovo blago. Vejo prav dobro, da je le enkrat mogoče potegniti našega kmeta dobro za nos. S polnim možnjičkom in smehljajočim obrazom se poslovi od tebe ter gre blagor delit v sosedni okraj.

Kolikokrat se je že na vseh mogočih mestih razpravljalo in svarilo pred takimi mačjimi kupčijami, toda brez uspeha. Obsedeti mora prej sam na limanicah, potem je še le previden. Takšni potujoči pro-

dajalci imajo izvanredno nadarjene jezike, ki znajo kmeta tako zmešati, da končno res misli, ti ljudje jim pošljejo blagoslov iz nebes. Z veseljem se pa lahko tudi opaza, da je velika množina naših kmetovalcev na pravem potu ter so o bistvu umetnih gnojil na jasnem in kupujejo ista le tani, kjer se jim za pristno in dobro kakovost blaga tudi jamči. In komu bodo bolje zaupali, ko domačinu, dobro znanim trgovcem!

Povod tem vrsticam je sledeči: Preteklo jesen je hodil v okolici Rakeka na Kranjskem od hiše do hiše neznanec, ki je ponujal kmetovalcem superfosfat. Odposlala ga je neka tvrdka iz Prage, ki je razpečala na ta način cel vagon svojega superfosfata. Najbolj značilno je pa to, da je na spomlad prej pričel se baviti s prodajo umetnih gnojil tamošnji domačin, trgovec in gostilničar g. Ludovik Ševar. Ta je razprodal od spomladi do jeseni le malenkosti, tuji človek pa v parih dnevih cel vagon. Sedaj si pa oglejmo ta superfosfat malo ratančneje:

Poslal se je vzorec tega gnojila na kemično preskušališče, ki je dognalo, da vsebuje preskušano gnojilo 15% v vodi raztopne fosforove kisline; skupne fosforove kisline pa 16½%. To bi bilo torej vse v redu, zato se je sleparilo na drug način. 1 kg (= 1%) v vodi raztopne fosforove kisline v superfosfatu sme stati k večjemu 60 vinarjev; torej bi bila prava cena za to gnojilo ($15 \times 60 =$) 9 kron za 100 kg. Prodajalo pa se je po 11 kron 66 vinarjev, torej za več ko dve kroni predrago. In to še ni vse; sleparilo se je še dalje. Naročila je vpisaval agent v svojo naročilno knjigo, v kateri se je moral vsak, kdor je kaj naročil, na dotični strani podpisati; nobeden pa ni dobil kakšnega naročilnega lista v roke — kot potrdilo, da je naročil toliko — nič več in nič manj. Presenečenje je prišlo pozneje, obenem z gnojili, kajti vsakdo je dobil za 100 kg ali pa celo polovico več, kakor je naročil. Plačati je pa moral, ker je imel agent njegov podpis v svoji knjigi. Agent je pač gledal najprej na to, da je dobil podpis od naročevalca; številke je lahko pozneje vpisal ali jih pa spremenil.

Ker so se tudi na Štajerskem pojavili v nekaterih okrajih agenti neznanih tvrdk ter razpečavali slabo blago, naj služi prejšnji slučaj našim kmetovalcem za opomin ali svarilo. Velikokrat pride tudi slab čilski soliter v trgovino; kmet izda v nadi, da mu bo soliter okrepil slabotne setve ali okopavine, lepo svotico za to gnojilo, koristi pa ni imel nobene, ker se mu je dal manjodstoten čilski soliter s komaj 9% dušika. Seveda zaleže takšno gnojilo malo, kajti pristni čilski soliter mora vsebovati 15% dušika. Na to je torej treba dobro paziti, ter se držimo domačih znanih trgovcev, ker ti nam jamčijo

za pristnost svojega blaga. Mimogrede bodi omenjeno, da je pravo in uspešno gnojenje pomladanskim setvam sledeče: na 1 hektar — 1 $\frac{3}{4}$ orala se naj vzame 150—200 kg kalijeve soli, 400—500 kg superfosfata in 150—200 kg čilskega solitra. Za koruzo in krompir pa 250—300 kg kalijeve soli, 400—500 kg superfosfata in 200—250 kg čilskega solitra.

M.

Vprašanje zavarovanja živine.

Vprašanje, katero hočem obravnavati, je za kmetovalce veljanskega pomena. Saj je vendar primerna uredba živinskega zavarovanja v tem smislu, da bi kmetu nudilo proti zmernim premijam zadostno nadomestilo za izgube pri plemenski, koristni in klavni živini, vprašanje, ki je odločilnega pomena za dobičkanost, in s tem tudi za povzdigo ter razširjanje celotne živinoreje.

Nedavno je izšla jako zanimiva knjižica Alojza Patraka »Ueber den Stand der Viehversicherung in Oesterreich«. Pisatelj povdarja v prvi vrsti, da privatne zavarovalnice na eno polje niso mogle razširiti svojega delovanja: na zavarovanje živih obratnih sredstev v kmetijstvu, ki so obenem najdragocenejša, pa tudi izpostavljena mnogim nevarnostim, kolebanju cen itd.: kmetovalčeve živine.

Težavno je tako zavarovanje. Vremenske razmere, množina in kakovost krme, nalezljive bolezni itd., vse to vpliva na kakovost izreje živine in s tem naravno tudi na različnost donosov članov kake take zavarovalnice, to se pravi, v različnih položajih in v različnih letih se stavijo na požrtvovalnost članov različne zahteve. In poleg tega še okolnost, da zavarovalnice ne morejo raztegniti zavarovanja na izgube vsled kužnih bolezni, in dostikrat velika množina nesreč pri živini, izpodkapa solidarnost društvenih članov. — Vendar pa treba reči, da ta način zavarovanja sloni na jako zdravih načelih: vzajemnosti, prostovoljnosti in kolikor mogoče majhnih režij ali celo brezplačnosti društvenega poslovanja.

Temelj vsega kmetijskega obratovanja je zmernost režij. — Uspevanje gospodarstva je odvisno v prvi vrsti od možnosti, da se oskrbujejo vsa dela bodisi z lastnimi ali vsaj ne predragimi tujimi delavskimi močmi.

Iz tega razloga smatra Petrak način živinskega zavarovanja, kakoršen je že upeljan v nekaterih deželah (Tirolsko) in se v drugih namerava vpeljati (Češko, Galicija), namreč zavarovalno obratovanje krajevnih zavarovalnih društev z ozko omejenim delokrogom (n. pr. delokrog rajfajznovke!) ter s skoro brezplačno upravo.

Vsa ta na zdravi podlagi delujoča društva bi se naj v posameznih deželah združila v deželne povratne zavarovalnice. Uspehov niso imele doslej zavarovalnice, osnovane za cele dežele. Vse te male zavarovalnice seveda niso preračunane na kako rentabiliteto, vendar bi morale gledati, da kolikor mogoče vzdrižijo finančno ravnotežje, t. j. da ne računajo preveč na podporo iz javnih sredstev.

Petrak nato opisuje na podlagi Ertlove knjige organizacijo živinskega zavarovanja na Francoskem ter v posameznih avstrijskih kronovinah: tako nižjeavstrijsko deželno zavarovalnico, dalje koroško, moravsko, tirolsko, češko, predarlško; dalje štajersko zavarovalno društvo za konje v Ljubnem, enako društvo na Solnograškem, pokrajinsko zavarovalnico v Gorici, krajevna zavarovalna društva na Furlanskem itd. Na podlagi tega pregleda prihaja Petrak do zaključka, da je vprašanje živinskega zavarovanja pri nas v Avstriji v posameznih kronovinah skoro v vseh štadijih razvoja. Povsod opazimo tudi iz naravne potrebe nastale člene zavarovalne verige; društva za prisilni zakol. Na Tirolskem vidimo vzorno deželno povratno zavarovalnico, na Češkem in v Galiciji se krajevna društva združujejo v deželne povratno-zavarovalne zveze, enaki način se pripravlja v Šleziji in Bukovini. Nižje- in Zgornje Avstrijsko, Moravsko in Koroško; Istra in Goriško-Gradiščansko imajo samostojne deželne zavarovalne zavode, ki izvršujejo zavarovanje in povratno zavarovanje v deželni režiiji in leži v 21h 8—10letnem delu jako poučna statistika glede te vrste organizacij. Na Štajerskem in Solnograškem je stvar še komaj v posvetovalnem štadiju.

V Avstriji se je mnogokrat čula tudi zahteva po obligatoričnem državnem zavarovanju. Za to obliko zavarovanja bi seveda prišli v poštev le na postavni podlagi ustanovljeni državni ali deželni zavodi, ki bi seveda s tem privilegijem razpolagali z velikansko množino zavarovanja, ki je potrebna za ekonomični zavarovalni obrat. Na drugi strani pa bi prisiljenost vzbudila mnogo nezadovoljnosti in nevelje zopet napravo. Z ozirom na velike razlike v načinu reje, krmljenja, izbire pasem in uporabe živine, katere razlike se javljajo ponkod že v majhnih okoliših, tembolj v obsežnih pokrajinah, bi natančno špecializirano premijsko tarifiranje, ki bi ustrezalo tem razlikam, stvar silno kompliciralo.

Ako bi pa bilo tarifiranje enotno ali netočno razlikovalno, bi bilo obvezno zavarovanje v resnici kazen za one živinorejce, ki vsled ugodnejših razmer ali skrbnejše reje zaznamujejo le redke slučaje bolezni in nezgod pri živini. Brezdvomno bi pri obligato-

ričnem značaju zavarovanja niti tehnični, niti administrativni del zavarovalnega obratovanja ne postal enostavnejši.

Na podlagi teh raziskovanj prihaja Patrak do zaključka, da v interesu razumne in enotne uvedbe živinskega zavarovanja v onih avstrijskih deželah, kjer to vprašanje še sploh ni načeto oziroma kjer se je sedajni način izkazal kot nepopolen in trajno nemogoč, pride v poštev **edino združna organizacija živinskega zavarovanja**. Gotovo je, da tudi ta način ne bo brez začetnih težav in neuspehov, dokler ne bodo tarife za direktne in povratnozavarovalne premije vsaj napol zadovoljivo normirani na podlagi izkušenj. Ni treba posebej poudarjati velikega moraličnega in etičnega momenta te kakor vseh drugih samopomočnih akcij na združni podlagi in gotovo je, da se bo dobrodejni vpliv združnega dela pokazal baš na polju tega zavarovanja, ki sloni v prvi vrsti na medsebojnem zaupanju in medsebojni obzirnosti.

Čuti je, da pripravlja tudi dunajska »Centrala za vnovčevanje živine« obsežno akcijo za združni način zavarovanja živine; izdeluje enotna pravila in vzorni formular za priprosto posloводство krajevnih zadrug za zavarovanje živine ter vzorna pravila za večjo povratno-zavarovalno zvezo.

Na Slovenskem, osobito pri nas na Štajerskem je za to vprašanje še malo smisla. Vendar je upati, da bodo se v gospodarskem oziru med ljudstvom delujoči činitelji tudi za to začeli zanimati. Zato se bomo še v prihodnjih številkah ponovno z zadevo bavili.

v. sp.

Konserviranje sadja in vsakojake povrtnine za domačo uporabo.

(Dalje.)

Jos. Zupanc.

(Brez dovoljenja je ponatis prepovedan).

27. Vkuhana rabarbara

je pri nas še precej neznana hrana; vendar je ta kompot iz boljših vžitnih vrst okusna in zdrava jed, ki spominja tako močno na jabolčni kompot, da ga lahko nadomestuje.

Rabarbara je trajno rastoča zelenjad. Par rastlin zadostuje za eno obitelji. Za kompot se uporabljajo peceljni mladiki ne še popolnoma razvitih perink. Konservira pa se te peceljne v patentovanih konservnih steklenicah na sledeči način:

Umite peceljne je nekoliko obeliti, zrezati v kocke in kuhati v sladkorni raztopini tako dolgo, da se zmehčajo. Potem jih je

previdno vložiti v steklenice, zaliti z isto raztopino in šterilizirati 20 minut pri 100° C.

Sladkorna raztopina: 15—25 dkg sladkorja na 1 liter vode.

c) V sladkem kislu kuhano sadje

se lahko pripravlja skoraj na isti način, kakor je opisano v predstojenih navodilih. Razlika je ta, da je tukaj sladkor raztopiti v čistem okusnem sadnem ali vinskem kislu, ne pa v vodi.

Navadno se priden tudi v snažno belo capico zavito nekoliko cimeta, klinčkov ter tuintam nekaj limoninih ali pomarančnih olupkov.

Pri kuhanju raztopine jo je čistiti, to je pene in drugo na površju se zbirajočo nesnago je posnemati. Računi se pa na 1 kg sadu približno 25—50 dkg sladkorja in 1 liter kisa.

V sladkornem, oziroma sladkem kislu je mogoče konservirati črešnje, višnje, slive, mirabele, hruške, razne jagode, dinje, buče i. dr.

Ta kompot je po nekod prav priljubljen. Ker pa ima kis že sam ob sebi ohranjajočo moč, ni šteriliziranje neobhodno potrebno; istotako ne raba patentovanih konservnih steklenic. Tu zadostujejo tudi navadni kompotni glaži, ako se jih primerno zamaši po že opisanem načinu.

Če pred vlaganjem sadja v steklenice kis parkrat odcedimo in prekuhamo, je sadje okusnejše in se bolj drži.

B) Sadni soki ali odcedki.

a) Splošna navodila.

Sadni soki ali odcedki so zmešani s studenčnico, s kislico ali s sodavico dobrodošla namizna pijača vsem onim, ki nečejo ali ne morejo uživati alkoholnih pijač. Alkohola ti soki nimajo ali pa tako malo, da sploh ne pride v poštev.

Sadni odcedki so prijetnega okusa in osvežujoča hladilna pijača, blagodejna za vsakega, posebno pa izvrstno krepčilo za bolnike. V kuhinji se jih rabi kot polivke k raznim močnatim jedlom.

Pripravljanje teh sokov je enostavno in po ceni, ako se raba sladkorja omeji na neobhodno potrebno količino.

Sadje, iz katerega hočemo pripravljati soke, naj bo zrelo, vendar ne prezrelo. Odstraniti je pa peceljne, nesnago, nagnite dele, sploh vse, kar bi utegnilo poslabšati čisti sadni okus.

(Nadaljevanje sledi.)

Umna reja kuncev ali domačih zajcev.

Sestavil P. St. Polenčan.

(Dalje).

Umna reja kuncev.

Njih odreja.

Glavna točka v kuncereji je prava izbira plemenskih kuncev. Samec in samica morata kazati vse znake svoje pasme, da sta sposobna za rejo. Ker so postale dandanašnje pasme večinoma iz križanja različnih pasem, dobimo često žival, ki ne kaže prav nobenih znakov svojih staršev. V tem slučaju je atavizem ali prevratak v kuncereji. Če ta nastane, se ne sme takoj sklepati na nečistokrvnost starcev, kajti tudi pri čistokrvnih živalih se ta prav pogosto prikaže. Čim podobnejša sta si plemenjaka, tem podobnejši, smemo upati, bodo mladiči. Ker se v reji vsaka napaka podeduje veliko rajša, kakor dobre lastnosti, morata biti plemenjaka pač zdrava.

Zdrava žival je živa; dlaka se ji sveti in oči se ji iskrijo. Slabo znamenje je, če čepi zajček v kakšnem temnem kotu, gleda zaspano in ne kaže pravega življenja.

Samec ima navadno izbočeno, debelo glavo in široke prsi, živali z ozkimi prsmi niso za rejo. Sploh mora biti samec krepke narave. Gledati se pa mora, da ne dobi samec samice prepogosto v oplemenitev, vsled česar prehitro oslabi. — Samica je navadno vitkejšega telesa, vendar neredko težja od samca. Glava ji je bolj podolgasta kakor pri samcu. Zajka ima navadno osem sescev. Ti morajo biti pravilno razviti, kajti dobra mati se odlikuje z velikimi sesci. Samica ne sme biti plašljiva, ker taka prav često umori svoje mladiče.

Nadalje se mora paziti, da se slabosti ene živali odpravijo z vrlinami druge.

Če smo vse uravnali tako, kakor velevala umna reja, smemo upati na povoljen uspeh. Često se pa tudi bridko zmotimo. Takrat poskusimo z drugim samcem, ker dosežemo morda bolji uspeh. Po mnenju nunogih rejcev moramo paziti tudi na to, da si plemenjaka nista krvno sorodna.

Kedaj pa postane kunec sposoben za pleme? Najboljši odgovor na to je: kadar popolnoma doraste. To je namreč pri različnih pasmah različno, kakor tudi celo pri različnih živalih. Še predno kunec popolnoma doraste, se more oplemeniti, vendar to škoduje ne le mladičem, temveč tudi plemenjakom samim. Opazilo se je, da se

je samica, stara tri mesece, pustila cbrejiti in je zato sama zaostala, mladiči so pa večinoma vsi poginili že v zgodnji mladosti, drugi so pa ostali mehkužni in prijele so se jih nalezljive bolezni. — Samice male pasme naj se uporablja s 7—8 meseci, samca pa z 11—12. Pri velikih pasmah pa šele en mesec starejše.

Ako prav ravnamo s svojimi kunci, jih lahko uporabljamo tri do pet let. Kdor zlorablja plodovitost, ta vara samega sebe, ker dobi slab zarod in tudi starci slabe.

Kadar hočemo, da postane samica oplemenjena, spustimo jo k samcu, nikdar obratno; kajti, če damo samca v hlev samice, se ta ne bode veliko brigal za samico, ampak vohal bode okolu po hlevu, kajti hlev mu je neznan in zato lahko čakamo dolgo časa pri zajčniku, ker moramo oplemenitev nadzorovati.

Samica je navadno nagnjena k oplemenitvi in vsled tega se ta lahko dovrši. Zajka iztegne vse štiri noge od sebe in to priliko uporabi samec: zagriže se v dlako samice nad prvimi nogami in črez nekaj časa pade na stran in izpusti čuden glas. Navadno zadostuje skok, če se je posrečil; toda za vse slučaje pustimo skok še dvakrat obnoviti. Nikdar pa ne puščajmo samice cele noči pri samcu, kar čestokrat najdemo pri nevednih rejcih. To slabi samca in tudi pri samici niso dobre posledice, ker po nepotrebnem bega ves čas po hlevu. — Nekateri, zlasti mlade samice so pa oplemenjenju nasprotni. Grizejo samca in se mu sploh ne pustijo oplemeniti. Tu lahko nekoliko pomaga, če je samec krotek, vešča roka rejčeva. Pa tudi tako se čisto ne posreči. Tedaj se mora dati samico nazaj v njen hlev in jo slabeje rediti.* Sploh se pa naj vsi rejci varujejo, da ne obrede preveč svojih kuncev.

Da pa gotovo vemo, če je samica oplemenjena ali ni, damo jo po osmih, še bolj gotovo po štirinajstih dneh zopet k samcu. Ako se brani in začne vpiti, je znamenje, da je že breja. Če jo takrat primemo za trebuh, čutimo v njem nekaj kakor kozmiče. Sedaj moramo osnažiti hlev. Nekateri prestavijo samico v drug, nalašč za to pripravljen hlev. Obmejeno gnezdo ni posebno priporočljivo, ker je čisto premajhno in se samica težko po potrebi v njem obrne in pra, lahko pohodi mladiče; zopet drugje je luknja preozka in v tem slučaju se lahko noseča zajka ponesreči; ker navadno samica luknjo zamaši, se lahko mladiči v malem gnezdecu zadušijo. Najbolj se pač

* Pisec te knjige je v zadnjem času napravil poskus, ki se mu je doslej sicer obnesel, vendar ni še zanesljiv. Dal je samico k samcu; ta se ni pustila obrejiti. Črez pet dni, vštivši oba dneva — dal jo je zopet in itakrat je bila voljna.

sme priporočati združitev dveh hlevov. Nikoli, zlasti pa v tem času, se ne sme kuncev vznemirjati.

Ker se mladiči le tedaj morejo v samičinem telesu povoljno razvijati, če dobiva ta dovolj hrane, je tudi na to obračati veliko pozornost. Posebno jo pritisne pri skotenju velik glad. Če ima takrat dovolj hrane pripravljene, použije celo svoje mladiče.

Nekaj dni pred skotenjem začne samica pripravljati gnezdo. Puli si s trebuha dlako, da z njo pokrije mladiče in da ti lažje najdejo sesce.

Čez 30—32 dni po oplemenitvi skoti samica. Število mladičev je različno. Navadno se suče od 2—12. Kadar je samo en mladič, je to silno nevarno, ker je ta navadno zelo velik in ga zajka zato prav težko skoti. Pa tudi čez 12 sega število.

Takoj po skotitvi se mora gnezdo pregledati in mrtvi mladiči odstraniti. Najbolje je tudi, da se odstranijo vsi slabiči, ker bi ti itak ščasoma poginili, predno bi bili godni.

Kadar skoti samica več mladičev, kakor jih zamore dojeti, podtaknejo se ti kaki dojnici. To se lahko zgodi na sledeči način. Dojnica se oplemeni 1—2 dni prej nego prava plemenka. Ko slednja skoti, odstrani se dojenka za eno uro iz svojega hleva. V tem času se odvzamejo plemenki preobili mladiči in se dajo v gnezdo dojnice. V eni uri se navzamejo tuji duha iz tega gnezda in mačeha jih ne loči več. Za dojnice se navadno uporablja holandske kunce.

Prvih 10 dni se mora gnezdo vsak dan pregledati in vsi mrtveci odstraniti. Ako ima starka dovolj mleka, so mladiči lepi in okrogli; nasprotno so pa tanki in slabi, če jim mleka primanjkuje. V zadnjem slučaju moramo premeniti krmljenje.

Ko so mladiči stari 9—11 dni, spregledajo. V tretjem tednu začno laziti po hlevu in tudi poskušajo uživati hrano, ki jo dobiva mati. V tem času ne sme priti ničesar v hlev, kar bi moglo mladičem škoditi. Starka jih doji le še na večer. Akoravno dolgo odlašamo z odstavo, vendar je še vsikdar premalu. Najprimernejši čas za to je deseti teden, akoravno so že v petem primerni za odstavo. V osmem tednu namreč mladiči prvič spreminijo dlako in takrat jih največ pogine. Odstrani pa se naj starka, da mladiči ločitev lažje prebole. Hudo bi jim pač moralo deti, če bi izgubili z materjo tudi svoje staro domovje. Mladičev se ne sme plašiti, kajti vsak rejec mora gledati na to, da vzredi kolikor mogoče krotke živalice. V starosti 13tih tednov se tudi mladiči ločijo po spolu. Samci smejo ostati skupaj do starosti 4ih mesecev, samice pa dotlej, da se zač-

nejo same preganjati. Ena samica naj ne skoti na leto več nego štirikrat. Samca pa se sme uporabiti le dvakrat na teden.

Slednjič še pride na vrsto nakup kuncev. Pravi čas za nakup sta meseca listopad in gruden, ker je takrat najnižja cena in največja izbira. Takrat naj se kupi kunce, da se čez zimo navadijo novega stanovanja in se začno na pomlad ploditi. Nakupljenih kuncev naj se nikdar ne zapre skupaj s prejšnjimi, ker bi lahko se okužili, ko bi imeli slučajno kako nalezljivo bolezen.

V jeseni se pokoljejo tudi vsi pitanci.

Ako hočemo kunca opitati, zapreti ga moramo v majhen prostor, tako da ne more po volji v njem skakati, spreminjati v hrani in ga živiti z ovsom in petržiljem. Če storimo tako, lahko pričakujemo za trud po letu in v vspodbudo za naprej mastno pečenko.

To poglavje ti bodi, dragi čitatelj, pri vodnik v kuncereji katero z veseljem gojiš in želiš imeti obilo uspeha! Bog ti ga daj!

(Nadaljevanje sledi.)

Poglavje o tehniki v kmetijstvu.

Ako opazujete pri delu na kmetijah posamezne delavce in imate oster pogled za vsako malenkost, boste kmalu našli med enim in drugim glede dela velike razlike. Videli boste, da zna inteligentnejši vsak položaj umnejše izrabiti, zna boljše ravnati z vsakim kmetijskim strojem, zna seno, travo, žito ali karkoli bolj zdatno nakladati in odkladati itd., skratka: ima v glavi in v rokah kmetijsko tehniko. Dejstvo je, da kmetijska tehnika obstoji in da je tudi v njej popolnost, ki jo le nekateri dosežejo. Veliko več se je povprečno najde v Ameriki nego pri nas. Je to posledica amerikanskega načina dela, ki ne pozna mirnega, enakomernega dela z večjim številom slabo plačanih moči, ampak delo, ki ga ima izvršiti malo, pa seveda čisto drugače plačanih moči tekom kratkega časa. Ti ljudje morajo svojo energijo čisto drugače upreči in morejo seveda svoje delo izvršiti le tako, da si prisvojijo ono »tehniko«, ki je pri nas manj poznana in ki bi meščanu morda izvabila smehljaj, če bi mu kdo n. pr. govoril o tehniki nakladanja sena.

Dasi smo Evropejci danes v tehniki uporabe kmetijskih orodij za Amerikanci, in dobivamo mnogo strojev, ki jih uporabljamo, tudi od njih, vendar morajo biti oni stari Evropi hvaležni za obliko prvotnih teh kmetijskih orodij, obliko, ki je tehnično popolna in torej tudi estetično lepa in na kateri tudi Amerika ni mogla nič več spremeniti. Vzamimo n. pr. koso, katere ne bodo stroji nikdar mogli

popolnoma izpodriniti. Zdi se, da je v njej utelešena tehnična spretnost celih generacij, in sicer v taki popolnosti, da se jo danes lahko da v roko vsakemu meščanu. Seveda ne bo ž njo opravil onega dela, kakor kmečki človek, a oblika orodja je tako prikladna potreb-nemu delu, da lahko ravna ž njo tudi meščan, ki jo dobi prvičkrat v roko. Spretnost leži bolj v izpopolnjenem orodju nego v delavcu. Tehnična spopolnitev tega orodja je uspeh celih generacij koscev in spada le najmanj v novejšo dobo, ki vedno bolj stremlji za tem, da odpravi to glavno kmetijsko orodje. Da razumemo, v kakem čudovit-tem skladu je tako orodje n. pr. kosa z danimi pogoji, treba pre-iskati namene, ki ležijo v njej skriti, treba spoznati, da je zavpognjeno kosišče (držaj) nekaka hipotenuza k pravemu kotu, ki ga tvorita kosec in travnik, da je bila brončna rez, pritrjena na konec droga, prapodoba kose in da se je ta prapodoba počasi skozi vse svoje šta-dije razvijala v današnjo obliko. In res nam kaže že površno opa-zovanje moderne kose, da leži v redki lepoti tega orodja velik zgo-dovinski razvoj. Prvotni ročaj ni več ročaj, roke primejo le dva lesena čepka, ki ležita v železnih okovih in sta plod dolgega zgo-dovinskega razvoja. Zavpognjeni ročaj ni to, kar je bil pred 50 leti, ampak je dobil danes v stroju ono obliko, ki je za učinkujoči zamah kose pravilna. Idejalna krivka (kurva), pregib, ki so si ga kosci ne-štetih generacij želeli, je dosežen šele danes, ko stroj nadomešča koso in ko bo kmalu čas jo dati v muzej, da bodo bodoča pokolenja mogla občudovati to izredno orodje. Ali bodo spoznali v njej še lepoto, katere se sicer človek, ki tiči vedno v knjigah, ni naučil gledati in ki jo ima le tehnično razvito orodje, ne pa stroj? Za to lepoto ima smisel samo človek narave, človek-kmetovalec, ki s svojim orodjem takorekoč živi eno življenje in vidi v njem del svoje duše.

Ako opazuješ spretnega kmečkega človeka, kmeta ali delavca, pri kopanju zemlje, vidiš, da za tem delom tiči več nego navadno napenjanje mišic; da si sledita dvig in zamah motike v tehnični popolnosti, ki je ne more nadomestiti niti najfinejši in najnatančnejši razum.

Lopata in motika sta si posestrimi iz iste rodbine in sta šle, da bi dosegli različne cilje, da bi namreč težavno tehnično opravi-lo kolikor mogoče olajšali, ločena pota. Čuditi se je, da tu razvoj v orodju ni zastal; v Ameriki najdeš drugačne lopate nego v Evropi in na Angleškem drugačne kot na Nemškem. Seveda so razlike le malenkostne, glavne črte so enake: držaj, zaokrožen v lepi krivki (kurvi), »list« širok, tanek, lepe oblike.

So pa nadalje okolnosti, ki povzročajo n. pr., da si ponekod kmetje rajši kupujejo motike pri domačem kovaču nego v trgovini, četudi so slednje cenejše. Površni opazovalec niti ne vidi, da različne vrste zemlje zahtevajo posebne oblike motičnih »listov«, ponekod celo posebno vrsto ročaja. In tem posebnostim zna ugoditi vaški kovaški mojster, ki razmere pozna.

In za vse to, na eni strani za v glavnih potezih tehnično enotnost kmetijskih orodij, na drugi strani pa za njih mnogovrstno diferenciacijo, torej za to veliko tehnično popolnost je vzrok kmetovalec sam. Da pa je mogel to postati, je moral najprej sam svojo tehniko, tehniko obdelovanja zemlje in tehniko uporabe svojih orodij dvigniti na tako višino, da so iz tehnike uporabe nastali tehnični pravci za spopolnitev orodja. Tako je kmetijska tehnika postala podlaga za razvoj orodja in ta razvoj nam je simbol razumnega dela kmetovalčevega.

V. S.

Književnost.

Priručna zbirka avstrijskih zakona. S tem naslovom je »medjunarodna knjižarnica E. de Schönfeld« v Zadru počela izdajati novo zbirko zakonov v hrvatskem jeziku.

Založnica pravi v uvodu k prvemu zvezku:

Pohvat podupire, zamoljen i bez ikakve naknade, prizivni savjetnik g. Miho Obuljen, skupljajući suradnike, medju koje se nadamo, da i njega ubrojimo.

Izdavat će se najpotrebitiji zakoni, osobito oni, do kojih je teško doći a kojih je hrvatski tekst u ostarjelom i netačnom službenom prevodu tako izgrdjen, da ga jednostavno nije moguće više puta ni razumjeti.

Bit će stoga izradjena potpuno tačna izdaja prema službenom izvorniku i prema jednoličnoj terminologiji, kakva je v zadnje doba, barem djelomično, utvrđena.

Prvi, ravnokar izišli zvezek nosi naslov: »Zakoni i naredbe o privrednim i gospodarskim zadrugama« ter obsega vse zakone in ukaze, tikajoče se pridobitnih in gospodarskih zadrug. Knjižico, ki ima XXIX 107 strani male 8 in stane 1 K 50 h, je sestavil sodnik Ante Santica, popoinil pa jo s »prikazom« in finančnimi odredbami višjega deželnega sodišča svetnik znani hrvatski pravniški pisatelj Miho Obuljen. Ta prikaz (uvod) omenja postanek zadružništva v Angliji in Franciji, razvitek sistemov Schultze-Delitschevega in Raifeisnovega v Nemčiji, opisuje zadružno občno zakonodavstvo v

avstrijsko-ogrski monarhiji, tudi v Bosni-Hercegovini in zadržno finanjsko zakonodajstvo v Cislitvi posebej ter podaje v obširnem književnem pregledu točen popis strokovnih del za vso Evropo v nemškem, itilijanskem, francoskem, češkem in hrvatskem jeziku, dalje popis strokovnih listov za Cislitvo v vseh jezikih, med drugimi tudi slovenskih »Narodni Gospodar« in »Zadruga«, končno podaje službena navodila sodne uprave o zadrugarstvu, to je ukaze in razpise prav. ministerstva in višjih deželnih sodišč o tej stvari. Za prikazom se vrste zakoni in ukazi:

1. Zakon 9. aprila 1873 drž. z. št. 70; 2. izvršilni ukaz 14. maja 1873, drž. z. št. 71 o osnovi zadržnega registra; 3. revizijski zakon 10. maja 1903, drž. z. št. 133; 4. ukaz k revizijskemu zakonu 24. maja 1903, drž. z. št. 134; 5. zakon 21. maja 1873, drž. z. št. 87 o pristojbinskih in kolkovnih olajšavah; 6. dopolnilni zakon k ravno-kar imenovanemu 27. decembra 1880, drž. z. št. 1 l. 1881; 7. zakon 1. junija 1889, drž. z. št. 91 o pristojbinskih olajšavah za kreditna in predujmska društva; 8. ukaz fin. ministerstva 13. junija 1894., drž. z. št. 112 v izvršitev prej navedenega zakona.

Končno se nahaja v dodatku navodilo finančnega ravnateljstva v Pragi vsem zadržnim zvezam o vseh predpisih, veljavnih za pristojbine pridobitnih gospodarskih zadrug.

Razvidno je torej, da zvezek vsebuje vse predpise o zadrugan ter da bo dobrodošel vsem mnogobrojnim hrvatskim zadrugam po Dalmaciji in Istri, kjer se še vedno ustanavljajo na novo, večkrat odveč, kakor po Slovenskem. Gotovo je, da je knjiga potrebna tudi hrvatskim pravnikom. Vsakdo jo uporabi z lahkoto, ker je urejena jako pregledno; kasnejše spremembe dotičnih predpisov so razvidne na mestih samih, v osnovnem zakonu pa se več potov pozivljajo vzporedne točke avstrijskega in hrvatsko-ogerskega trgovinskega zakona. Gredoč naj omenim, da se gotovo vsled tiskovnega pogrška nekateri §§ poslednjega zakona omenjajo pomotno: pri § 1, pomotno 233 mesto 223, pri § 36, pomotno 246 mesto 247 in pri § 53, pomotno 232 mesto 231.

Uredniku je bilo mnogo do tega, da popravi zastareli in trdi hrvatski prevod posebno osnovnega zakona, da ga vzpostavi na sedanjo višino hrvatskega pravnega jezika in njegovih strokovnih terminov ter da ga gotovo priredi bolj umljivega priprostemu narodu, ki se mora vedno bolj zanimati za zadržno poslovanje. V tem brez dvoma ne lahkem poslu je premenil mnogo terminov in rečenic prvotnega prevoda, večinoma pač samo na dobro uslugo stvari in obliki. Tako se je v naslovu napačni naziv te naprave za

društvo premenil po besedilu hrvatsko ogerskega trgov. zakona v zadruga, dasi ima dotična hrvatska novela (1898) udruga, kakor ima tudi Smiričeva terminologija (1904), menda, da se loči od druge narodne naprave med Hrvati in Srbi (Hauskommunion). — Nam Slovencem, ki ne poznamo več poslednjeimenovane naprave, je čisto prav izraz zadruga, ki ga že rabimo za »Genossenschaft« v tem smislu. Člani zadruge so vsled tega zadrugari ter je v § 61 menda samo s peresa všel izraz družinari. — Mesto starejšinstva (Vorstand) se je vzel izraz uprava. Hrvatski trg. zakon ima za ta pojem ravnateljstvo, kar je mnogo bolje, kajti uprava pomeni prvotno die Verwaltung. Slovenski prevod ima tu načelstvo, kar bi se dalo porabiti tudi v hrvatskem prevodu. Za prejšnje zavrgnuče (Auflösung), ki je tudi v hrv. trg. zakonu, ima novi prevod blagoglasnejši raspust, kateri izraz pa bi bil morda bolje le za prisilno razdruženje § 36, št. 3. in 4; slovenski prevod ima menda boljši občni izraz razdružba, ki ga za isti pojem pozna i hrvatski jezik. Iz starega prevoda se je vzel glavni posao v pomenu Haupt-Geschäft, — Firma (ditta). — Narod hrvatski morda rabi ta izraz v tem pomenu, hrvatski trgov. zakon ima v § 38 glavni podhvata slovenski glavni zavod. Morda bi bilo bolje, da se ta pojem tudi v izrazu razlikuje od prvotnega pomena, ki ga ima posao n. pr. v § 44. zakona. Ravnotako imata oba prevoda za Geschäftsführung vodjenje posala, a mislim, da bi bilo bolje kratko poslovanje (§ 47). — Prostemu človeku je morda v § 6 št. 4 in § 30 odstavek prvi in zadnji jasnejši stari prevod nego novi. No, to so malenkosti, vobče je novi prevod točen in vzoren. Izmed tiskovnih pogreškov sta moteča: v § 51 kojoj trečem licu, mesto kojem trečem licu in v § 73 odst. 3. proti družinaru, mesto proti vjerovniku. Razun teh sem opazil samo še v § 25 ponomočnici mesto punomočnici in v § 87 zbog nareda mesto nereda, kar je dosti malo ter si vsakdo lahko popravi sam.

Ako še pristavim, da je papir lep in tisk čist, povedal sem vse ter čestitajoč Hrvatom na uspelem delu, želim da Slovenci skoro dobimo enako, kar upam, da bo še to leto, toda v večjem in obširnišem obsegu, kakor I. del trgovinskih zakonov. Da se to obistini, pomore gotovo ravnokar opisana knjiga.

Dr. Volčič.

Zadružne in gospodarske vesti.

Ljubljanska kreditna banka. Dne 7. t. m. se je vršil v Ljubljani v bančnih prostorih pod predsedovanjem g. Ivana Hribarja, državnega poslanca itd. XI. redni občni zbor, ob udeležbi 25 delničarjev, zastopajočih 4741 delnic. Iz bilančnega poročila navajamo sledeče številke: **Aktiva:** blagajna K 152.306,34, valute K 96.625,87, menice K 6.076.298,39, predjimi na vrednostne papirje K 2.335.408,74 vrednostni papirji K 1.818.111,17, dolžniki K 12.788.994,71, inventar K 69.207,09, realitete K 925.865,18, skupno: K 24.262.817,49; **Pasiva:** delniška glavnica K 5.000.000.—, rezervni zaklad K 493.464,74, pokojninski zaklad K 64.600,80, vloge K 11.064.138,68, upniki K 7.195.350,33, transito-obresti K 86.651,22, nevzdignena dividenda K 338.—, dobiček K 358.273,72, skupno: K 24.262.817,49. — **Račun izgube in dobička:** izdatki: obresti K 1.101.410,81, upravni stroški K 81.135,67, plače in stanarine K 144.540,73, davki in pristojbine K 68.762,70, odpis inventarja K 9.397,42, odpis negotovih terjatev K 4.026,42, čisti dobiček za leto 1910 inkl. prenos iz leta 1909 K 358.273,72, skupno: K 1.767.544,74; prejemi: obresti K 1.449.854,25, iznos bančnih poslov K 256.079,87, iznos realitet K 30.172,36, prenos dobička iz leta 1909 K 31.440,99, skupno K 1.767.547,47. Skupni promet banke je znašal v letu 1910 K 1.034 milijonov. Glede razdelitve čistega dobička v znesku K 358.273,72 (v preteklem letu K 299.046,70) se je sklenilo izplačevati za leto 1910 7% dividendo (K 28.— na vsako delnico, lani 6½% t. j. K 26.—) dodeliti rezervnim in pokojninskim zakladom K 71.934,46 in prenesti na novi račun K 50.290,15. Kakor je že iz navedenih številk razvidno, napreduje banka v vsakem oziru in je z ozirom na njene operacije, delokrog, promet in številne podružnice tačas najmočnejši denarni zavod na slovanskem jugu. V desetih letih svojega obstanka si je znala pridobiti Ljubljanska kreditna banka častno mesto med slovenskimi denarnimi zavodi, s katerimi tudi vedno in povsod zložno deluje na gospodarski osamosvojitvi slovenskega naroda. Predlogi upravnega sveta, tikajoči se bilance, razdelitve čistega dobička in nekaterih sprememb društvenih pravil so bili enoglasno sprejeti. V novi upravni svet so bili izvoljeni sledeči gospodje: Ivan Hribar, Ljubljana, Jos. A. Špitálsky, Dunaj, Ivan Knez, Ljubljana, Kornelij Gorup, Trst, Gabrijel Jelovšek, Vrhnika, Karel Ježek, Blansko Fran Krásny, Dunaj, Fran Mally, Ljubljana, dr. Ivan Tavčar, Ljubljana, dr. Karel Triller, Ljubljana, Alojzij Vodnik, Ljubljana, Urban Zupanec, Ljubljana. V nadzorstveni odbor pa gospodje: Fran Crobath, Kranj, Vit Hrdina, Dunaj, Robert Kollmann, Ljubljana, Ivan Mejač, Ljubljana in Ubald Trnkoczy, Ljubljana.

(Zaključeno)